

ВИХОВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ЗАСОБАМИ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА PERSONALITY EDUCATION BY MEANS OF MUSICAL ART

Пріоритетне завдання художньої освіти – розвиток особистості засобами мистецтва, зокрема музикою. Засобами музичного виховання можна проводити формування моральних ідеалів, на духовний розвиток особистості. Звичайно, за словами дослідників, музика не може прямо «перенести» моральність у душу людини, але вона здатна пробудити до життя моральний потенціал людини. Головне, чому педагог може навчити під час уроків музики – емпатії, здібності тонко відчувати передані музикою емоції, співпереживати їм і основі будувати власну систему світогляду. Багато видатних мислителів визнають необхідність якомога раннього початку розвитку особистості. Наприклад, знаменитий педагог висловлював таку думку: «щасливий розвиток обдарувань має початкові підстави в ранньому віці». Ще древній філософ Аристотель найважливішим засобом у розвитку особистості вважав музику, оскільки на думку мислителя «... навіть одна мелодія без супроводу її словами, містить у собі естетичні властивості. Тим часом як ні фарби, ні запахи, ні смакові відчуття нічого подібного в собі не укладають». Передати знання – не основна мета початкового музичного виховання, важливіше пробудити інтерес до пізнання і саморозвитку, оскільки вчитель як хранитель знань, а ї у певною мірою моральний наставник. Одним із важливих завдань вчителя музики можна назвати різнобічне висвітлення музичної спадщини людства, адже у повсякденному житті людина рідко може почути зразки класичного музичного мистецтва. Телебачення та радіомовлення не можуть дати такого різнобічного погляду на музичні твори, тому долучити дітей до різноманітності музичних образів та творів може лише педагог. В Україні духовно-моральне виховання засобами музики почалося поширюватись у середовищі інтелігенції з кінця XVII – початку XIX століття. Публіцисти і філософи вважали, що «в дітях з ранніх років має розвиватися почуття витонченого як один із найперших елементів людяності. Вплив музики благодатний, і чим раніше вони почнуть відчувати його на собі – тим краще». На думку вчених, це – «найважливіший елемент як у людини, так, отже, і в суспільному організмі».

Ключові слова: художня освіта, розвиток особистості, музика.

The priority task of art education is the development of the personality through the means of art, in particular music. The formation of moral ideals and the spiritual development of the individual can be carried out by the means of musical education. Of course, according to researchers, music cannot directly «transfer» morality to a person's soul, but it is able to awaken a person's moral potential to life. The main thing that a teacher can teach during music lessons is empathy, the ability to subtly feel the emotions conveyed by music, empathize with them, and build one's own worldview as a basis. Many outstanding thinkers recognize the need to start personality development as early as possible. For example, the famous teacher expressed the following opinion: «the happy development of gifts has initial foundations at an early age.» Even the ancient philosopher Aristotle considered music to be the most important tool in the development of personality, because according to the thinker «...even a single melody without accompanying words contains aesthetic properties. Meanwhile, like neither paint, nor smells, nor taste sensations, there is nothing similar in itself do not conclude». Transferring knowledge is not the main goal of primary musical education, it is more important to awaken interest in knowledge and self-development, since the teacher is a keeper of knowledge, and to some extent a moral mentor. One of the important tasks of a music teacher can be called a comprehensive coverage of the musical heritage of mankind, because in everyday life a person rarely hears examples of classical musical art. Television and radio broadcasting cannot provide such a versatile view of musical works, so only a teacher can involve children in the diversity of musical images and works. In Ukraine, spiritual and moral education by means of music began to spread among the intelligentsia from the end of the 17th to the beginning of the 19th century. Publicists and philosophers believed that «children should develop a sense of sophistication from an early age as one of the earliest elements of humanity. The influence of music is beneficial, and the earlier they begin to feel it on themselves, the better.» According to scientists, this is «the most important element both in a person and, therefore, in a social organism.»

Key words: art education, personality development, music.

УДК 37.015.31
DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/69.2.45>

Майданюк І.З.,
докт. філос. наук,
завідувач кафедри культурології
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

Заболотний І.П.,
заслужений діяч мистецтв України,
професор,
професор кафедри хореографії
та музичного мистецтва
Сумського державного педагогічного
університету імені А.С. Макаренка

Невмержицька О.М.,
канд. філос. наук,
асистент кафедри культурології
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

Рудий Р.А.,
народний артист України,
професор кафедри культурології
Національного університету біоресурсів
і природокористування України

Постановка проблеми. Значення музики наголошували у своїх роботах вчені, які застосовували практично музичне виховання у своїй діяльності, який неодноразово підкреслював, що школярі – майбутнє країни. «Заспіває школа – заспіває вся країна». Широкому поширенню музичної освіти та застосування його у шкільній практиці на початку XX століття сприяли такі видні представники цього напрямку, як, яка брала участь у процесі створення музичного радіомовлення. У радянські часи вихованню засобами музики надавалося дуже велике значення. Видавалася велика кількість методичних матеріалів, книг, журналів, збірков та

хрестоматій для шкільного співу. У радянські роки було розроблено програму, яка і зараз є основною, фундаментальною для музичної освіти.

Аналіз останніх досліджень. Однак не можна заперечувати необхідність оновлення її у зв'язку зі зміною навколишнього світу та появою в ньому нових, численних особливостей, що впливають на процес розвитку духовно-моральної орієнтації. Слід зазначити програму, яка передбачає використання додаткових мистецьких засобів. Вчені вважає за необхідне включати в заняття музикою живопис, додавати танцювальні рухи, щоб точніше сприяти розумінню та виразу та відчутних емоцій.

Педагоги вважають необхідним для повноцінної музичної освіти поєднання таких трьох аспектів, як: 1) розвиток здатності сприймати музику і якомога глибше відчувати почуття, що вкладаються в неї; 2) розвиток здібностей та умінь, необхідних також для виконання музичних творів; 3) засвоєння необхідних цього знань. Композитори вважають, що у викладанні музики важливі три загальнопедагогічні принципи – наочність, самодіяльність і життєвість. Важлива одночасність естетичного сприйняття творів мистецтва і можливість створення нового, виходячи з нових вражень, «внутрішнього світу переживань». Можна відзначити, що «учень весь час повинен мати справу виключно з творами бездоганної мистецької цінності». Перегляд чи прослуховування драматичних, вокальних чи інструментальних творів є шлях прищеплення інтересу до мистецтва. Педагог повинен навчити орієнтації у світі музики, розвинути смак учнів та сприяти формуванню їхньої моральності. Тобто основними завданнями музичної освіти можна назвати: 1) розвиток творчого потенціалу особистості; 2) пробудження інтересу до пізнання музичної культури; 3) формування активної життєвої позиції; 4) здобуття різнобічних музично-теоретичних знань; 5) отримання та застосування практичних навичок. Однією з найгостріших проблем, що впливають на зниження духовно-морального рівня сучасного суспільства, визнано глобальною комп'ютеризацією. Крім того, багато вчених справедливо вважають, що це сприяє втраті образного мислення та навичок творчого самопізнання, тому заняття музичним мистецтвом стають особливо актуальними. Деякі дослідники стверджують, «із старанного виконавця державної програми вчитель має перетворитися на спеціаліста-творця, на особистість, що володіє новим педагогічним мисленням, необхідною творчою свободою, гнучкістю та самостійністю». Вважаємо обов'язковими для програми, що реалізує цілі музичної освіти, зазначені на початку статті, такі елементи: – прослуховування визнаних, загальновідомих класичних музичних творів; – Виконання їх на слух; – Виконання з листа; – Естетичний аналіз з використанням додаткових методів для вираження отриманого емоційного досвіду. Сучасна програма, що відповідає вимогам створення гармонійно розвиненої особистості передбачає різнобічність навчання студентів та школярів. Це не лише виконання музичних творів, а й гра на музичних інструментах, співи, диригування, включення елементів живопису та пластики. Все, що є для вивчення, має бути використане для збагачення особистості. Відвідування філармоній, концертів класичної музики, прослуховування та аналіз класичних творів разом із педагогом – все це покликане сприяти духовному збагаченню та формуванню моральних ідеалів та цінностей.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку освіти в теоретичному та практичному плані сформовано певний досвід вирішення проблеми виховання особистості засобами музики. У нормативних документах наголошується на значущості формування музичної культури, розвитку здатності учнів до творчого самовираження в музичному мистецтві.

Аналіз наукової літератури показав, що є праці, у яких висвітлюються деякі аспекти виховання особистості засобами музики. Музика завжди була предметом вивчення і філософів, і мистецтвознавців, фізиків, математиків, психологів, педагогів. Всі вони однакові в тому, що музика впливає на розвиток особистості.

Один із провідних видів мистецтва – музика. «Без музики важко переконати людину, яка входить у світ, у цьому, що людина прекрасний, але це переконання, власне, є основою емоційної, естетичної, моральної культури». Певна музика розвиває певні риси особистості. Музика як вид мистецтва, виразна, різноманітна, є засобом, що впливає на емоційно-чуттєву сферу, сприяє позитивному спілкуванню людей.

Значний внесок у розробку проблеми зробили педагоги та психологи. Вчені пишуть про роль музики у вихованні моральної та естетичної культури дітей. Мета дослідження полягає в тому, щоб вивчити вплив музичних засобів на розвиток емпатії особистості, побудувати оптимальну систему музичного впливу. Дослідження також присвячено музиці як чинник духовного розвитку особистості сільського школяра, вона виділяє труднощі прилучення особистості до музичного мистецтва: не склалися традиції повсякденного спілкування з мистецтвом, мало використовуються технічні засоби, художня неосвіченість оточуючих людей і т.д. [4].

Розвиваючи чуйність, емоційність, мислення, уяву, навички імпровізації, усвідомленість сприйняття педагог формує особистість учня. «Тримуючи в руках скрипку, людина не здатна зробити поганого», – ця українська мудрість підтверджує, що музика не тільки розвиває розум, а й закладає фундамент особистості, покращує свідомість. Таким чином, головна мета музичного мистецтва у світлі розвитку духовно-моральних якостей особистості полягає не в розвитку окремих талантів, а в тому, щоб музика стала духовною потребою та важливим джерелом душевних сил.

З метою розвитку естетичного смаку особистості важливою умовою є накопичення та розвиток музичного досвіду спілкування з народною музикою, а також творами класичної музики 42 українських та зарубіжних композиторів. Класична музика несе в собі виразні образи вічних понять – краси та любові, добра і світла, смутку та трагедії, свята та радості – емоційні стани, властиві

і дитині, і дорослому. У народній музиці, поряд із музичними достоїнствами, присутні й національні риси, які виховують такі почуття характеру, як патріотизм і моральність. Засобами музичного мистецтва здійснюється формування моральних ідеалів, духовний розвиток особистості. У період виховання та розвиваючи особистості у процесі музично-творчої діяльності слід: – звернути увагу на збагачення духовного світу дитини яскравими музичними враженнями, викликаючи інтерес дітей до музики, передаючи традиції свого народу, сформувати основи музичної культури; – розвивати музичні та творчі здібності дитини у процесі різних видів музично-творчої діяльності: сприйняття музики, виконавства, творчості, музично-освітньої діяльності; – сприяти загальному розвитку дитини засобами музики. В Україні духовно-моральне виховання засобами музики набуло свого початкового розвитку в середовищі інтелігенції з кінця XVII – початку XIX століття. Першим практиком у справі суспільної музичної освіти став видатний громадський діяч М. Березовський, який популяризує методики виховання дітей засобами музики. Музика, на його думку, це найважливіший елемент, як у людині, так і в суспільному організмі. Публіцист і філософ Драгоманов вважав, що в дітях з ранніх років має розвиватися почуття витонченого як один із найперших елементів людяності. Вплив музики благодатний, і що раніше вони почнуть випробовувати його на собі – то краще. Значення музики наголошував у своїх роботах знаменитий К. Ушинський, який застосовував практично музичне виховання у своїй діяльності, який неодноразово підкреслював, що школярі – майбутнє країни. «Заспіває школа – заспіває вся країна». За словами Є. Козака, музика не може прямо «перенести» моральність у душу людини, але вона здатна пробудити до життя моральний потенціал людини. Головне, чому педагог може навчити під час уроків музики – емпатії, здібності тонко відчувати передані музикою емоції, співпереживати їм і основі будувати власну систему світогляду. Для ситуації, що склалася на даний момент у сучасному суспільстві, характерна наявність складних соціально-спрямованих, політичних, морально-естетичних проблем, для успішного вирішення яких, безсумнівно, необхідне створення системи виховання не тільки освіченої, а й естетично розвинутої особистості, здатної до саморозвитку, самовиховання, постановці та пошуку методів самовдосконалення. Головна роль у становленні таких якостей особистості належить сучасній системі загальношкільної та додаткової освіти. Основна мета початкового музичного виховання полягає не так у придбанні знань, як у спонуканні інтересу до пізнання та саморозвитку. У зв'язку з цим одним із важливих завдань вчителя музики є різнобічне висвітлення музичної спадщини людства.

На жаль, сучасне телебачення та радіомовлення не можуть дати такого різнобічного погляду на музичну спадщину. У радянські часи вихованню засобами музики надавалося дуже велике значення. Видавалася велика кількість методичних матеріалів, книг, журналів, збірок та хрестоматій для шкільного співу. У ті роки було розроблено програму М. Лисенка, яка і зараз є основною, фундаментальною для музичної освіти. Однак не можна заперечувати необхідність оновлення її у зв'язку зі зміною навколишнього світу та появою в ньому нових, численних особливостей, що впливають на виховання та розвиток музично-творчої діяльності особистості. Слід зазначити програму М. Лисенка, яка передбачає використання додаткових художніх засобів. М. Лисенко вважав за необхідне включати в заняття музикою живопис, додавати танцювальні рухи, щоб точніше сприяти розумінню та виразу відчутних емоцій. Для повноцінної музичної освіти він виділив поєднання трьох аспектів: 1) розвиток здатності сприймати музику і якнайглибше відчувати вкладені в неї почуття; 2) розвиток здібностей та вмінь, необхідних також для виконання музичних творів; 3) засвоєння необхідних цього знань. Перегляд чи прослуховування драматичних, вокальних чи інструментальних творів є шлях прищеплення інтересу до мистецтва. Виходячи з цього, вчитель музики повинен навчити орієнтації у світі музики, розвинути смак учнів та сприяти формуванню їх духовно-моральних цінностей у процесі музично-творчої діяльності. Основними завданнями музичного виховання та освіти мають стати: – Розвиток музично-творчого потенціалу особистості; – Пробудження інтересу до пізнання музичної культури; – Формування активної життєвої позиції; – здобуття різнобічних музично-теоретичних знань; – отримання та застосування практичних навичок. Ще одна проблема сучасного суспільства пов'язана із глобальною комп'ютеризацією. Багато вчених вважають, що це сприяє втраті образного мислення та навичок творчого самопізнання, тому заняття музичним мистецтвом стають особливо актуальними. За словами науковців, «з старанного виконавця державної програми вчитель повинен перетворитися на фахівця-творця, на особистість, що володіє новим педагогічним мисленням, необхідною творчою свободою, гнучкістю та самостійністю». Сучасна програма, що відповідає вимогам створення гармонійно розвинутої особистості, передбачає різнобічність навчання школярів. Це не лише виконання музичних творів, а й гра на музичних інструментах, співи, диригування, включення елементів живопису та пластики. Все, що є для вивчення, має бути використане для збагачення особистості. Відвідування філармоній, концертів класичної музики, прослуховування та аналіз класичних творів разом з педагогом – все це покликане

сприяти духовному збагаченню та формуванню моральних ідеалів та цінностей, вихованню та розвитку музично – творчої діяльності. Таким чином, головна мета музичного мистецтва у світлі виховання та розвитку музично-творчої діяльності при створенні умов для становлення, розвитку та саморозвитку особистості така: – надати допомогу у розкритті та саморозкритті творчого потенціалу особистості, закладеного в ній від природи; – за наявності критеріїв рівня оцінки та самооцінки музичних здібностей направити студента на самостійний пізнавальний пошук. Виходячи з вищевикладеного, ми вважаємо, що виховання та розвиток музично-творчої діяльності особистості – це спеціально організована, цілеспрямована взаємодія вчителя та учня, організація такого виховного простору, де створюються оптимальні умови для всебічного розвитку всіх його задатків та здібностей, для самореалізації всіх його можливостей, і щоб музика стала духовною потребою та важливим джерелом його душевних сил.

Заслуговує на увагу дослідження Д. Бортнянського, яка виявила особливості та функції поморських музичних традицій в естетичному становленні майбутніх педагогів. Музика супроводжує нас протягом усього життя: занурюватись у мрії змушує романтична музика, допомагає плідно працювати. налаштовує на оптимістичний лад – ритмічна, заряджає бадьорістю та гарним настроєм на цілий день – танцювальна [6, с. 431].

Особливого значення мають культурологічні дослідження, які належать визнаним фахівцям у сфері культурології, наприклад у роботі «Музично-естетичне виховання як соціокультурний процес» серед ефективних форм у розвитку музично-естетичної соціокультурної діяльності виділяє студентський музичний клуб.

Цікава робота А. Веделя, присвячена моделям музичного виховання в Україні. Там Автор зазначає загальні (діяльнісно-орієнтований особистісний розвиток особистості, творче ставлення та ін.) та відмінні (традиції, звичаї) особливості даних моделей.

В. Барвінський пише, що музично-ритмічного виховання акторів приділяється недостатня увага, значення ритму не оцінено. Театр, музика, співи, хореографія об'єднуються у вихованні особистості. У зв'язку з цим вимоги до актора стають дедалі вищими: він має однаково володіти всіма цими мистецтвами, злитими воєдино з урахуванням музики.

Музика впливає і здоров'я людини. Ще в Стародавньому Єгипті, Китаї лікарі вважали, що музичні мелодії лікують будь-які хвороби, наприклад, хоровим співом лікували безсоння і знімали біль. Великий математик та вчений Піфагор запропонував використати музику проти гніву, застосовувати її для розвитку інтелекту. А Платон вважав, що

музика відновлює гармонію всіх процесів в організмі та у всьому Всесвіті. Ібн Синна дуже ефективно застосовував музику для лікування душевнохворих людей. На Русі мелодія дзвону лікувала головний біль, хвороби суглобів і т.д. Дзвін, за твердженням сучасних вчених, має ультразвукове і резонансне випромінювання, які здатні знищити віруси і збудників небезпечних хвороб [8, с. 186].

Музика піднімає настрій, заряджає енергією, тому не випадково рекомендується вранці слухати ритмічні мотиви, а ввечері спокійні мелодії. Безперечно, значення музики на організм людини велике. Вона взаємодіє зі здоров'ям. Наприклад, музика Моцарта та етнічні мелодії допомагають знімати стрес та контролювати емоції; живі та яскраві мелодії покращують координацію рухів, рухливість; класична музика здатна усувати м'язову напругу, знижувати нервозність.

Філософи пишуть, що музика завжди виступала як константа культури, що формує та відточує емоції. Не завжди цінність та якість музики однозначна. Музичний простір може бути агресивним. Заслуга вченого у цьому, що він проаналізував взаємозв'язок музики з біотичними константами (емоціями, здоров'ям та іншими); виявив співвідношення музики та соціальних позицій (діяльності, ментальності, комунікації); визначив складники музичний світ особистості. можна погодитись, що необхідно виробити вимоги до слухання та трансляції музичних творів.

Вокалотерапія – засіб для зняття внутрішньої напруги та для самовираження. У процесі співу розвивається дихання, відбувається масаж внутрішніх органів, і від цього, як стверджують вчені, залежить працездатність людини. Музика та здоров'я, музика та емоції, музика та діяльність, музика та комунікація тощо – це проблеми, що визначають завдання виховної роботи з молоддю.

Результат музичного виховання – музична культура. Процес музичного виховання є комплексним, інтегрованим, є складовою сучасного соціокультурного процесу. Спираючись на дослідження вчених у галузі виховання, музичне виховання трактуємо як цілеспрямований спеціально організований процес формування особистісних якостей, які передбачають освоєння ключових компетенцій, сприяють соціалізації особистості. Усі підходи (культурологічний, аксіологічний, діяльнісний, герменевтичний, антропологічний, соціокультурний і т.д.) до виховання у сучасній вітчизняній педагогіці «єдині в гуманістичному погляді на людину та визнання значення її вдосконалення».

При детальному розгляді завдань музичного виховання актора стає зрозумілим те, що теоретичне осмислення принципів музичної творчості в драматичному театрі має практичне значення. Теоретично – у взаємодії, у зіткненні музики та драми народжується нова реальність. На

практиці – ускладнення структури ролі, поєднання музики та сценічної дії вимагають роботи як над акторською, так і музичною складовою.

Спів – психофізіологічний процес і у своїх методах впливу схильний до об'єднання інтуїтивного та свідомого. Коли актор співає, то це і є його реальний внутрішній стан, який стимулює відповідну поведінку, дійсно створює «позив на дію» – музика, драма з'єднуються і створюють єдину лінію ролі. Музичне виховання при цьому викликає справедливі нарікання без належної освіти в акторів, і ніхто не візьметься заперечити думку, що оволодіння азами музичної майстерності акторові необхідне [1].

Особливості конкурсного відбору на спеціальність «Акторське мистецтво» ставлять у пріоритет темперамент абітурієнта, його емоційність, багату уяву тощо. Але найчастіше музична «розвиненість» зарахованих хлопців бажає кращого. Більшість групи, зазвичай, немає музичної освіти, немає музичним інструментом, а хлопців навіть із хорошим слухом нерідко розвинена слухо-моторна координація. У зв'язку з цим поряд з якісною роботою над створенням акторського образу спостерігається «фальшивий спів», неточне інтонування мелодії музичного твору.

Виховання – складний, багатогранний процес. Місія виховання – допомогти особистості знайти духовні цінності та сенси життя, які сприяють соціалізації. Нас цікавить стаття «Способи виховного впливу та ризики їх реалізації», в якій автор систематизує основні способи виховного впливу, аналізує їх можливості та обмеження з точки зору вирішення конкретних виховних завдань, а також розглядає ризики їх реалізації у сучасному соціальному середовищі.

Логіка нашого дослідження передбачає звернення до понять «середовище», «соціально-культурне середовище», «музичне середовище». Термін «середовище» активно використовується в соціально-політичних, гуманітарних та природничих науках. Поняття «середовище» багатоліке. Найчастіше воно сприймається як зовнішнє стосовно людини, що усередині середовища. Таке розуміння терміна призводить до того, що середовище представляється стосовно людини певними умовами його життєдіяльності [5, с. 144].

Вплив середовища виховання особистості визнавали як вітчизняні так і зарубіжні дослідники. – це поєднання впливів всіх громадських виховних інструментів у межах довкілля. На необхідність вивчення середовища як компонент самої виховної системи вказували С. Гулак-Артемівський, Б. Лятошинський.

Висновки. Можна виділити структурні складові феномена «соціально-культурне середовище», визначити її сутність та роль у системі розвитку особистості дитини. Людина живе в середовищі,

створеному культурою його предків та ним самим, яке має вихователський потенціал. Характер зв'язку особистості зі своїм соціальним та культурним оточенням змінюється, звертаючись до терміна «виховний простір», трактується так: «це освоєне середовище (природне, культурне, соціальне, інформаційне), пристосоване для вирішення виховних завдань».

Проте ціла низка проблем взаємодії соціально-культурного середовища та особистості залишається не вивченою. Недооцінюється роль музики, соціально-культурних технологій у вихованні особистості. Слухаючи музику, ми ростемо духовно, відкриваємо у собі нові інтереси, стаємо творчими та цілісними. Недарма в сім'ях аристократів здавна приділялася велика увага музичній освіті особистості.

Безсумнівно, мистецтво – ефективний метод передачі соціального досвіду. Мистецтво формує психічний і моральний образ людини, впливає на поведінку, ціннісні орієнтації, установки, розвиває творчий потенціал.

М. Скорик справедливо стверджує, що «сучасна система соціалізації в Україні через засоби масової інформації привносить у життя суспільства низку ризиків, пов'язаних із формованим нею образом людини, що може вести до антипатріотизму, загострення проблеми «батьків і дітей», байдужості до створення сім'ї, примітивізації потреб та інтересів людей із відповідним зворотним впливом на культуру з боку її споживачів».

Здійснюючи виховання засобами музики, необхідно «мати уявлення про механізми особистісного та духовно-морального становлення дитини, розуміти її потреби та інтереси, її унікальну індивідуальність». Для того, щоб сформувані системи цінностей, необхідно надавати можливість вихованцеві відстоювати свою думку, самостійно приймати рішення, здійснювати рефлексивну діяльність, долати труднощі, що виникають у процесі життєдіяльності, а також створювати педагогічні умови – «керованих педагогом факторів виховання, які передбачають певний результат», сприяють соціалізації особистості соціально-культурному середовищі освітньої організації. При цьому ядром соціально-культурного середовища є колектив.

Вивчаючи вплив музики на соціалізацію молоді, ми провели анкетування студентів першого курсу консерваторського факультету Челябінського державного інституту культури. За даними нашого опитування, можна сказати, що студенти, зрозуміло, музику слухають, вона займає важливе місце у їхньому житті, музику пов'язують із подальшим професійним життям. Грають на музичних інструментах, беруть участь у конкурсах, концертах, фестивалях тощо. Респонденти віддають перевагу класичній музиці, розуміють, що вона впливає

на духовний розвиток і фізичний стан. Люблять українські народні пісні, з погляду, і є прояв патріотичних почуттів. Популярної музики не ігнорують. Але стверджують, що є тексти такої музики, які розбещують молодь.

Класику вважають однією з найпозитивніших, хоча слухає її меншу кількість респондентів. Але більшість розуміє, що така музика позитивно впливає на духовний розвиток та фізичний стан.

Таким чином, серед численних виховних засобів впливу на молодь важливе місце належить музиці. У процесі виховання музикою особистість освоює музичні цінності, розвивається духовно, долучається до мистецтва.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Вишневецький О.І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Посібник для студентів вищих навчальних закладів. Дрогобич, Коло, 2003. 528 с.
2. Зязюн І.А., Сагач Г.М. Краса педагогічної дії. Київ: АПН України, Ін-т педагогіки і психології професійної освіти, 1997. 302 с.
3. Лясковська Л.П. Творча постать вчителя. Мистецтво в школі: науково методичний журнал. Харків: Основа. 2010. Червень, №6(18). 32–33 с.
4. Олексюк О.М. Формування духовного потенціалу студентської молоді в процесі професійної підготовки: Автореф. дис. д-ра пед.наук: 13.00.01, 13.00.04. Київ. ун-т ім.Т.Шевченка. – Київ. 1997. 50 с.
5. Падалка Г.М. Учитель, музика, діти. – Київ: Муз.Україна. 1982. 144 с.
6. Рудницька О.П. Формування музичного сприйняття в системі розвитку педагогічної культури майбутнього вчителя. Дис. д-ра. пед. наук: 13.00.01. Київ., 1994. 431 с.
7. Стеценко К.: Спогади. Листи. Матеріали. Київ: Музична Україна, 1981. 480 с.
8. Сухомлинський В.О. Серце віддаю дітям. Вибрані твори: Київ: Рад.шк., 1977. 180–191 с.
9. Чернишова А.М. Мистецтво як засіб виховання духовності підростаючого покоління. Нові технології навчання: Наук.-метод. зб. / інститут інноваційних технологій і змісту освіти Міністерства освіти та науки, молоді та спорту України, Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки: В 2-х ч. Київ-Вінниця, ФОП Корзун Д.Ю, 2012. 229–233 с.